

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Idriji.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak petek popoldne.

Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja 8 K
pol leta 4 „
četrt leta 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto. Priloge poleg poštnine 6 K.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se tiska enkrat . . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . . 12 „
„ „ „ trikrat . . . 10 „
za nadaljnja uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Gradišče št. 2.**

Poštna hranilnica št. 53.160.

Reklamacije so proste poštnine.

„Stranka javnega vlačugarstva.“

Pod tem dišečim naslovom je priobčila „Naša moč“ v svoji številki z dne 5. t. m. članek, ki ga ponatiskujemo brez opazke:

Ne bomo pisali danes o tistih nesrečnicah, ki prodajajo za bore krajcarje svoje telo na vogalih, niti o rušanih, ki te ženske spravijo na trg in jih največ ponujajočemu izročajo. Gre nam za neko drugo staro in napol krepno vlačugo, ki se po Kranjskem plazi potuhnjena na javnem političnem trgu, za socialnodemokratsko namreč. Izročena je javnemu zasmevanju, nikogar več ne privleče nase, pri volitvah dobiva sramotno malo glasov in če bi dolgega jezika ne imela, bi svet za to izrabljeno babo že zdavna ne bi vedel, ali še živi ali ne. Po imenu delavska, je ta stranka postala redišče za par lačnih kričavcev, ki iz delavskih grošev vlečejo stanovitno mesečno plačo in vozne dijete. Ker jim je pa še tega premalo, prodajo sebe in stranko tistim, ki so jim pripravljeni za njihove glasove največ dati. To je sicer vedno pokazala, najbolj jasno pa 4. marca pri ožji volitvi v Idriji, kjer so ondodni socialni demokrati svoje glasove prodali liberalnemu kandidatu učitelju Engelbertu Ganglu.

Predložimo si položaj! Socialni demokrati so si pustili kupiti svoje glasove za liberalnega šomaštra Engelberta Gangla, za človeka, ki v svojem življenju še ničesar storil ni in ki o delavskih potrebah in razmerah toliko razume kakor Cibrov Jaka. Engelberta Gangla edino „plodove“ izprovajajoče delo je prioblih štefanij vina držati votlega gobezdanja polne govorance o jugoslovanski vzajemnosti in ob slovensko-hrvaški rebulji ginevati v solzah za srbsko-bolgarsko sporazumljenje. Kar še zraven napiše protifarškega zmerjanja za svojo cunjo, imenovano „Učiteljski Tovarish“, to še omeniti

ni vredno. Tega moža so volili socialni demokrati, ki se drugače vijajo kar v kréh ogorčenja, kadar se gre proti nedelavnemu, neplovitemu in frazastemu liberalizmu! Tisti izprijeni študent Anton Kristan piše v svojem „Napreju“, da je Engelbert Gangl obljubil zavzeti se za splošno, enako in tajno volilno pravico v deželnem zboru. Tristo kosmatih! To je pisal namreč Anton Kristan na pustni torki! Kakor s pomijami obliti kužek ho učitelj Engelbert Gangl zlezal v deželni zboru s svojo kuštravo glavo pod klop, kadar mu bo dr. Tavčar zapisal! Če bo dr. Tavčar dejal: Gangl, hops! bo Gangl do stropa skočil in če mu bo dr. Tavčar velel po štirih hoditi, bo ubogal. Kaj pa naj Gangl počne drugega? Saj je od milosti ljubljanskih liberalcev odvisen kakor Kitajec od mandarina, čene, jih dobijo po podplatih. Tako bo glasoval Gangl, kakor mu bodo v Ljubljani liberalci ukazali in ne kakor je on v Idriji Antonu Kristanu, tresoč se za svoj mandat, obljubil.

Zadostio Ganglu, ki je zanj prevelika čast, da smo mu odkazali v našem listu toliko dragocenega prostora. Poglejmo socialne demokrate in njih voditelje. Za koga so glasovali? Za liberalce. Torej za stranko, ki je v deželnem zboru z obstrukcijo preprečila volilno reformo. Za stranko, ki v občinskih svetih ljubljanskem noče izpeljati volilne reforme v korist delavskim slojem. Za stranko, ki je v delavskih bojih med Slovenci podpirala vedno kapitaliste. Za stranko, ki načelnik odteguje delavcem zaslužen plačilo. Za stranko, ki ovira ljudsko združevanje, delavska konsumna društva in zadružništvo. Za stranko, katere glavna opora so oderuhi in advokati. Za stranko, ki „najodličnejše“ zastopstvo, občinski svet ljubljanski, tako skrbi za reveže, da jih v mestni ubožnici razjedajo uši. Za stranko, ki v svojih glasilih zasramuje delavstvo, ne izvzemši socialno-

demokratsko organizacijo. Za stranko, ki list je takorekoč uradno glasilo protisocialnodemokratske „Narododelavske organizacije v Primorju. Za stranko, ki je voditelj je javno v svojem glasilu priznal, da je njegova stranka stranka gospode, buržoazije, stranka sitih ljudi. Za stranko, ki je v Idriji hotela imeti uboge čipkarice za sužnje bogatim trgovcem, za stranko, ki je v Idriji napravila 400.000 kron dolga v mestni občini in ki jo je tako daleč privedla, da bo še sedanjih 75% občinskih doklad premalo. Za stranko, ki hoče v Idriji na občinske stroške zidati liberalno čitalnico in plesišče, da bi se liberalni škrici zabavali, medtem ko delavec suhe skorje gloda. Za stranko, ki v Idriji hoče zatreti čipkarsko šolo in se druži z nemškimi kapitalisti s severnega Češkega proti državnim podporam za čipkarstvo. Za stranko, ki načelnik je v nje imenu v državnem zboru hotel preprečiti splošno in enako volilno pravico in ko je ni mogel, se zavzel za pluralno. Za stranko, ki v Ljubljani tišči svoje mestne delavce v največje siromaštvo in bedo.

Zakaj pa so se prodali socialni demokrati liberalcem? Koliko so dobili za svojo strankarsko blagajno, od katere seveda delavci ne bodo dobili vinarja, pač pa njih voditelji za svoje udobno življenje? Za socialno-demokratski bal v Ljubljani zadnje nedeljo so liberalni prvaki darovali vsak po 50 do 100 kron, in na ta način so bili socialni demokrati dobljeni za Engelberta Gangla. Liberalcem ni zameriti; vsak si kupi, kar lahko in brez velike muje dobi. Zakaj bi ne kupili socialno-demokratskega prepričanja, ki je v sredi votlo, odzunaj pa ga nič ni? Socialnim demokratom je treba zameriti, in sicer ne toliko zato, ker so se prodali, ker kaj drugega od njihovih, denarja lačnih voditeljev sploh ni pričakovati, ampak zato, ker so se tako drago dali kupiti. Saj niso vsi skupaj tolikega denarja vredni in liberalci so bili neumni, ker bi jih bili lahko za dobro polovico cenejše dobili. Če so mnogi socialni demokrati v Ljubljani mesto svojih kandidatov volili liberalna zastopni, bi bili to v Idriji pri ožji volitvi storili, ne da bi bilo treba liberalcem en sold izdati.

Seveda ni prav, kako se je socialne demokrate kupilo. Posređoval je namreč kakor pri zadnjih volitvah, tudi to pot za idrijsko ožjo volitev, ljubljanski policijski magistratni svetnik Lavtar, ki je dober prijatelj dr. Adlerjev, pri slednjem, da je kranjskim socialnim demokratom zapovedal glasovati za Gangla. Kako pride do tega policijski svetnik, ki tako visoko plačo vleče iz denarjev ljubljanskih davkoplačevalcev, pa povrh na občinske stroške redi dva velika psa? ... S tem gospodom se bomo še pomenili!

Poštenemu delavstvu je zdaj odmerjena in začrtana jasna pot. Nič pardona socialno-demokratski stranki, ki se veže s protiljudsko, protidelavsko, kapitalistovsko liberalno stranko proti delavstvu in za to hoče od delavcev še, da bi redili njene voditelje! Na Češkem je zvezana socialno-demokratska stranka z premogarskimi baroni in železničnimi družbami proti ljudstvu, na Kranjskem je kakor podrepna muha vsesana v liberalce. Povrh tega jo pa liberalci sami do dna duše zaničujejo in jo po oštarjih v zahvalo, da jim je v Idriji prodala svoje glasove, označujejo za vlačugo, ki je vsakomur na prodaj. — Delavci, ali boste podpirali tako stranko? X.

Na tako brezprimerno sirovost in podivjanost je odgovor nemogoč. Vsak naj preudari sam, kakšne liste priporoča — ljubljanski škof! Odgovorni urednik „Naši moči“ je „državni poslanec“ Gostinčar. To je kvalifikacija! Škandal, da je v Avstriji kaj takega mogoče!

Naš denarni zavod

Geslo: Kar plodono naložim, v pomoč le sebi podarim.

Hranilnica in posojilnica Učiteljskega konvikta v Ljubljani.

registrirana zadruga z omejenim jamstvom.

Promet do konca februarja: K 40.078.19.

Naznanilo. Kdor želi od zadruge kakih informacij, naj za odgovor priloži 20 h v pošt-nih znamkah. Na prošnje brez vpošiljatve navedenih znamk se ne odgovarja.

LISTEK.

„Slepa ljubezen.“

Knjižica „Slepa ljubezen“ je izšla ter se bo prihodnji teden pričela razpošiljati. Cena je 1 K, s poštnino 1 K 10 h. Knjiga obsega 8¹/₄ pol, t. j. 132 strani. Pridejane bodo nabiralne pole, ter prosim, da bi slavno učiteljstvo blagovolilo širiti knjigo med ljudstvo.

Dandanes, ko gotovi ljudje neumorno delujejo, da izpodkopljejo učiteljstvu ugled in da omrže šolo ljudstvu, se mi vidi potrebno, da bi se naj v ljudstvu zbujaši nazori, da je šola potrebna in da je učitelj prijatelj naroda. V knjižici „Slepa ljubezen“ sem razkazal, da mora biti vzgoja otrok prva in najvažnejša skrb staršev, da šola in učiteljstvo vevavažen faktor za narodovo prosveto in da le vzajemno delovanje staršev in učiteljev more imeti pravi uspeh. Ljudstvo bi naj spoznalo (kar govori kmet Lovrič v

5. dejanju 13. prizoru), „kako nespametno je, če starši ne podpirajo šole in učiteljstva, koliko dobrega se s tem zamori v otroških sreih in koliko nesreč to rodi.“

Zatorej pa, dragi tovariši in drage tovarišice, sežite po knjigi in jo širite med narod. V dobrobit bo to šoli in učiteljstvu, ki pridobi na veljavi in prijateljih, v dobrobit bo pa tudi narodu, če bo bolj skrbel za vzgojo otrok.

Čisti dobiček je namenjen za ustanovitev nepolitiškega poučnega in zabavnega lista za šoli odraslo mladino. Da takega lista jako potrebujemo, sem dokazal v brošurici „Na delo med ljudstvo.“

Kdor pa knjižice ne bi hotel sprejeti, naj jo takoj vrne pod istim zavetkom.

Rokopis je pregledalo mnogo tovarišev in tudi nekateri slovenski pisatelji ter so se vsi jako pohvalno izrazili in upam torej, da je tudi kritika ne obsodi popolnoma.

V Narapljah pri Ptujski gori, dne 23. marca 1908.

Anton Pesek,
šolski vodja.

Nagrobni govor

tov. Tomšiča ob odprtem grobu pokojnega tov. Gregorača.

Težko mi je govoriti ob odprtem grobu, ki je ravnokar objel moža najlepše človeške dobe, ob grobu, ki bo v nekoliko trenutkih s svojo težko odejo zagrnil delavca iz učiteljskih vrst, ob grobu prijatelja, ki mu je smrtni angel prestrigel nit življenja ravno v oni dobi, v kateri potrebujemo največ sobojevnikov.

Zgodilo se je to nedeljo jutro ob peti uri — in kmalu nato se je vest o prežalostni katastrofi razvedela po svetu, po domači fari je pa mrtvaški zvon visoko v linah turobno klical: Farani, vašega dobrega nadučitelja gospoda Franceta Gregorača ni več med živimi. In takrat — tako sem čul — so se vsm rosile oči ...

Danes kličem pa jaz vam: Farani, le rosite — le točite solze; saj mož, ki ga ravnokar zagrebujemo, je vreden teh solz. Le kratko dobo je deloval v vaši prelepi dolini, a v tej kratki dobi si je s svojim neumornim delovanjem začrtal neizbrisno sled. Le koliko truda in

trpljenja je imel z vašimi otroki, ki jih je tako skrbno vzgajal in učil! — Zatorej tudi vi, otroci, le rosite, le točite solze! Lepih naukov iz ust svojega gospoda nadučitelja ne slišite nikdar več, nikdar več ga ne vidite v šoli. Tu spodaj bo poslej njegovo domovanje.

Dragi tovariš, strašen je tvoj dom tu doli. Hladna prst in neprodinra tema sta ti soseda. In mi, tvoji tovariši in tovarišice bi se zgražali nad to Tvojo sosesčino, da nisi bil učitelj, ki je sejal le dobro seme naukov med mali, zatirani narod slovenski. 22 let si mu vzgajal mladino, to je nepregledna vrsta visokih in strmih gor, čigar pobočja so nasejana ostrih čeri in nevidnih brezen, in teh 22 gor! Ti je bilo prekoračiti v Tvojem učiteljskem poklicu. Oj, koliko truda in koliko znoja. Zaraditiga se mora razpršiti tema tu doli v Tvojem domu, da se izpolnijo besede: Oni, ki so učili, se bodo svetili kakor sneg.

Tebi pa, dragi tovariš, ki nisi bil le ljubeč soprog, ki nisi bil le preskrben oče, ki nisi bil le ljubitelj naše prihodnosti, marveč tudi ker si bil delaven rodoljub in drag in mil tovariš, bodi s tem skromnim govorom

Potovanje v London

k šolsko - higienškemu kongresu in razstavi.

Poročila L. Jeleno.

V vseh civiliziranih državah so začeli v zadnjih letih v širokem obsegu veliko pažnjo obračati higienškemu vprašanju. Povsod so prišli do prepričanja, da je podlaga čilemu meščanskemu stanu trdno zdravje nežne mladine in šolskega življenja.

Na Angleškem so napravili revizijo vseh šolstva glede na napredek higijene in ga izboljšali v tem pogledu. Kraljeve komisije so se temeljito pečale z vprašanjem, tičočim se duševnega razpoloženja in zmožnosti; parlamentarne ankete in vladne komisije, ki so se pečale z vprašanjem telesne degeneracije, mnogobrojna društva, ki so se pečala z otroškim bistvom, z dolžnostmi staršev do otrok, s higieno in z drugimi tusem spadajočimi vprašanji, so bile v minulih letih marljivo na delu.

Slično gibanje opazujemo tudi v drugih državah. Povsod so edini v tem, da je treba pouk spraviti v tesno soglasje s higieno in da je pri pouku treba uporabljati znanstvene učne metode, posebno pri pouku mlajših otrok. Možgani se ne smejo preveč napejati; slabotne telesne konstitucije se morajo krepiti s sistematiškimi telesnimi vajami. Splošno prevladuje prepričanje, da je uspešno prospevanje, obli napredek slehnega naroda le mogoč, če se obrača otroškemu zdravju v šolski dobi največja pozornost. Jasno je pa tudi, da je to mogoče doseči le s skupnim in obširnim delom vseh merodajnih krogov. V skupnem in vzajemnem delu se kaže moč tudi tu.

V ta namen se je ustanovil mednarodni komite, ki prireja vsako 3. leto mednarodne šolskohigieniške kongrese.

Prvi kongres je zboroval v Norimberku l. 1904., kjer so bile zastopane civilizirane države vsega sveta. Ta kongres je sklenil, da se priredi II. kongres l. 1907. v Londonu, v priznanje, da je Angleška na vrhuncu v pospeševanju šolske higijene. Komite je pa tudi želel, da bi II., angleški kongres dosegel popoln uspeh. Zato je naprosil vlade vseh kulturnih držav, da bi pospeševale delo in delale na to, da se ustanove povsod krajinski in deželni komiteji, ki naj skrbijo za obilno udeležbo na kongresu, za primerne referate, za dobre referente in primerne predmete, ki naj se pošiljajo na razstavo, ki se priredi ob kongresu.

Na željo deželne vlade se je ustanovil tudi pri nas za Kranjsko deželni komite. Predsednik mu je bil župan Iv. Hribar, zapisnikar pa jaz. Komite je takoj v začetku svojih posvetovanj sklenil, da se ne udeleži razstave, ker nam majhnemu narodu ni mogoče pokazati ničesar, česar ne bi imeli drugi, na visoki stopnji kulture stoječi narodi, pač pa je izjavil g. župan Iv. Hribar, da bo mesto Ljubljana žrtvovalo toliko, da se udeleži in ljubljanski učitelji kongresa in obišče razstavo, če prispeva tudi vlada toliko, da gresta v London še dva učitelja s kmetov. Vlada ni dala za učiteljstvo nič, poslala pa je v London primarija dr. Boka; občinski svet ljubljanski je dal meni podporo, da grem h kongresu; škofovi zavodi v St. Vidu so poslali duhovnika Vladimira Prijatlja, ki študira na Dunaju modroslovje.

V London! Nekako tesno mi je bilo pri sreč, ko sem začel premišljevati o dolgotrajnem potovanju v to veličansko, največje mesto sveta. Nevešč jezika, tujec, čisto sam, kam naj se obrnem, ko pridem v London? Vendar, pogum velja! Začel sem s pripravi.

Kranjski deželni komite sporoči v London, kateri trije gospodje bodo zastopali našo ožjo domovino na kongresu. Pošljem centralnemu komiteju 1 funt sterling, t. j. 24/06 K, kar je moral storiti vsak udeleženec, če je hotel biti deležen vseh prireditev, poučnih izletov in zabav, ki so jih napravili za kongresa, in če je hotel dobiti vse publikacije, ki jih je izdal pred kongresom in po njem centralni komite. Potem napravim načrt za potovanje v London in uazaj, ga pošljem tvrdki Cook, ki prireja potovanja po vseh delih sveta in izdaja vozne listke posameznikom, ter zahtevam vozni listek Rundreise-Billet, za označeno progo.

Načrt pa je bil ta-le: Ljubljana-Trbiž-Beljak-Toblach-Franzensfeste-Innsbruck-Kufstein-Monakovo-Ausbach-Nürnberg-Würzburg-Gemünden-Darmstadt-Mainz-Koblenz-Brügge-Ostende-Dover-London; nazaj pa: London-Dover-Calais-Amiens-Paris-Troyes-Basel-Zürich-Landeck-Lindau ob Bodenskem jezeru-Innsbruck-Franzensfeste-Toblach-Beljak-Trbiž in zopet domov. Vozni listek je veljal 280/20 K za brzovlake v II. razredu, na parnikih pa v I. razredu.

Zvedel sem bil pa tudi, da tvrdka Cook preskrbi kjerkoli hotel in vso oskrbo v njem. Hitro pišem, naj mi preskrbijo vse to v Londonu. A bilo je prepozno, dotičnih kuponov bi mi tvrdka ne bila mogla več dostaviti pred mojim odhodom od doma. Pač pa mi je poslala potrdilo, da sem pri nji kupil vozni listek, in naročila, naj se zgledam s tem potrdilom v njenem glavnem bureau v Londonu; tam mi preskrbe vse, česar bom želel. Da si nisem prej preskrbel hotela, to mi je prizadalo v Londonu nekaj bridkih ur. Toda o tem pozneje.

Dne 28. julija v nedeljo zjutraj ob 7/05 se odpeljem z gorenjskim vlakom iz Ljubljane.

Ne bom opisoval vseh pokrajin, po katerih sem se vozil, ne omenjal mičnih bivaljš in cvetočih mest, mimo katerih je drdral vlak, rečem le, da je ena najdivnejših pokrajin, po katerih sem se vozil, Pusterska dolina. Vtis, ki ga naredi ta divni kraj na potujočega človeka, ostanejo neizbrisljivi. Kako krasen je Toblach! Koliko prirodne krasote je nakupičene v tej lepi dolini! Zato je pa tudi poleti to okrog vse preplavljeno s tujci.

Rad bi bil izstopil v tem ali onem kraju in si ogledal njegove znamenitosti in prirodne krasote, a potnega načrta nisem hotel in smel prav nič izpremeniti. V tem pa je stalo, da izstopim prvič v Inomostu in ogledam to mesto.

Ob 1/9. uri zvečer pridrdra vlak na glavni kolodvor. Svoj kovčeg oddam v hotel „Zur Post“, ki je blizu kolodvora, grem po ulice, da si vsaj nazvunaj ogledam nekatere dele mesta. Nič posebnega: ozke ulice, starodavna, začrnela poslopja, majhni trgi, malo javnih nasadov in izprehajališč je karakteristika tega starodavnega mesta.

Drugi dan si ogledam znamenito dvorno cerkev, v kateri je grobnica spomenik cesarja Maksimilijana I. Večji del cerkve zavzema ta spomenik. Vtis tega veličanskega dela umetniške plastike je tolik in tako globok, da se človeku zavedno vtisne v spomin.

Spomenik ima dva dela: središče je sarkofag, ki pa ne krije cesarjevih zemeljskih ostankov — pokopan je namreč v dvorni cerkvi v Dunajskem Novem mestu — ob obeh straneh sarkofaga pa stoji kot častna straža 28 iz kovine vlitih kipov cesarjevih pradedov in onih junakov, ki jih je Maksimilijan poseben čislal. Vsi kipi so v naravni velikosti. Na podstavku imajo napis v latinskem jeziku.

Na desni strani sarkofaga so uvrščeni ti kipi: 1. Klodvig, kralj Frankov (481—511), 2. Filip Lepi, kralj španski (†1506), sin Maksa in Marije Burgundske; cesar Rudolf Habsburški (1273—1291); 4. Albreht II. Modri (†1358) praded M. 5. Teodorik, kralj Vzhodnih Gotov, glavni junak v „Nibelungi“; 6. Ernest Železni, vojvoda avstrijski, ded M. (†1424); 7. Teodebert, vojvoda Burgundski — znamenit junak v „Nibelungi“; 8. Artur, kralj angleški, znan iz „Gralsage“; 9. nadvojvoda Žiga, grof tirolski; 10. Blanka Maria Sforca, druga žena M.; 11. Margareta, hči M.; 12. Cimburgis von Massovien, Ernesta Želez. lepa žena; 13. Karl der Kühne, tast M.; 14.

Filip Dobri, oče Karla Predrznega; 15. Ferdinand Katoliški, kralj aragonski; 16. Ivana Blazna, žena kralja Filipa I.; 17. Kunigunda, hči Friderika III., žena Albrehta IV. Bavorskega in sestra Maksa; 18. Eleonora Portugalska, mati Maksa; 19. Marija Burgundska, prva žena Maksa; 20. Elizabeta Ogrska, žena cesarja Albrehta II.; 21. Gotfried Boulonski, kralj Jeruzalemski; cesar Albreht I.; 23. Friderik IV. s praznim žepom; 24. Leopold III., vojvoda avstrijski; 25. Grof Rudolf Habsburški, ded kralja Rudolfa I.; 26. Leopold Sveti, mejni grof avstrijski; 27. Cesar Friderik III., oče Maksa; 28. Cesar Albreht II. (Dalje)

Še enkrat — nekaj misli o šolski disciplini.

Pred par tedni je bil natisnjen v „Učit. Tov.“ referat „Nekaj misli o šolski disciplini“, ki sem ga sestavil za lokalno učiteljsko skupščino v Črnom vrhu.

Kratka vsebina dotičnega članka je nekako sledeča: Kar je država v širšem, to je vsaka učilnica v ožjem pomenu besede. Ako hočeta uspešno delovati — potrebujeta dobre discipline. Učenec se mora pokorovati postavam — hišnemu redu, učitelj naj ga ob primernih prilikah pojasnjuje gojencem. Po novem šolskem in učnem redu zaukazani hišni red bo izvrstno vplival na razmerje med šolo in domom, torej bo tudi v veliki meri pospeševal šolsko disciplino. V prvem začetku ne bomo učenec motivirali postav na dolgo in široko, v poznejših letih, ko se jim razširi obzorje naj zavzema svobodna volja odličnejše mesto. Proč s telesno kaznijo! Moralni pripomočki naj pridobijo našim šolam dobro disciplino! Taki bi bili n. pr. na eni strani obdarovanje vestnega učenca, na drugi: zavrnitev, osramočenje (ne sramotni oder!), kazni, podaja roke. Dobra šolska disciplina je odvisna tudi od složenega delovanja učiteljskega med seboj ter od veljave in ugleda učiteljevega v šoli in izven nje. V današnjih dneh se izpodkopa učiteljski ugled in se tako v veliki meri otežuje izvrstno šolsko delo. Zdi se, da smo v predstaložljivih časih. A ne obupajmo! Na delo in bodočnost bo naša!

In oglašil se je — tovariš. Vupanju, da stoji za njim večina slovenskega učiteljstva, je dvignil protest zoper moje „krive nauke“ ter me s svojimi izvajanj v „Uč. Tov.“ pretečenega tedna posadil naravnost v — oslovsko klop, dasi je poslednja v dobi moderne pedagogike izgubila pravico do eksistence.

Pa tudi „sramežljivemu Antonu Bonaventuri“ ni prizanesel ter ga je postavil, uporabljajoč v veliki meri „svobodo discipline proti sebi“ — na sramotilni oder, čeprav je doba srednjeveških dni že minila, in čeprav bi nam moral biti celo v politiki — po zatrdilu tovariša — kritika največji princip: popolno odpuščanje napram nasprotniku.

Dragi tovariš! Oprost, da Te tako nazivljam, dasi me Ti v svojem spisu tituliraš „gospod“, enkrat celo ne vem zakaj — „naš članek“. Najprej ti moram razodeti, da nisem bogve kaj latinca. Ne bodi torej hud, ako sem prestavil „non probo“ v „nočem dokazovati“, a ne „ni mi všeč“, kot Ti želiš. Non probo torej, če se je zgodila ta pomota, ki je pravzaprav nisem kriv. Gospod župnik je bil tako prijazen, da mi je preskrbel prevod. Napačen citat iz Seneke potemtakem še ni dokaz, da sem referat sestavljal v naglici.

Zavijaj dejstvo, ko trdiš, da zahtevam v šoli povsem slepo pokorščino, disciplino pa, kakršna je v vojašnicah. Preber, še enkrat moj spis, pa boš videl, da si ustrelil kozla. Čital boš med drugim: „Das Kind muß zunächst gehorchen lernen, auch wenn es von der Notwendigkeit eines Befehles nicht überzeugt ist. Je reifer ein Verstand es wird, desto mehr muß freilich neben dem Gesetze der Zucht auch dem freien Willen, der ja immer höchstes Ziel der Erziehung bleibt, Raum gegeben werden.“

O disciplini pišem na dolgo in široko, a verjemi mi, tudi sedaj, ko sem prebral Tvoj članek že sedmič, mu ne morem najti — glave. Sam priznavam, da ni govora o absolutni svobodi. O vzgoji pišem, kakor bi jaz zahteval, da se učilnice izpremenijo v jetnišnice ali pa vsaj v cirkuse in menezarije. Praviš, da je razloček med vzgojo in dresuro. Potrjujem, vem zanj,

a verjemi mi, nimam veselja do fraz, rad jih prepuščam — Tebi. Ne ugaja Ti primera šole z državo. Za državo zahtevaš pozitivno pravo. Zakaj ne za učilnice?! Ali bi bila potem individualna vzgoja v nevarnosti? Kar je resnično pravo, lepo, plemenito je in ostane napram vsakemu. Črka na lepenki je mrtva, in velika umetnost je, ukoreniniti nauke življenja v otroško srce. A vendar, mi boš pritrtil, da se učenec pri pogledu na hišni red — spomni učiteljevih blagih besedi.

Kaj pa z učenecem, ki greši? Ali ne potrebujemo tudi za pregrešek pozitivnih sredstev?

Ne vem, kako vzdržuješ v svojem razredu disciplino, ko praziraš skoraj vse doslej običajne pripomočke ter navajaš samo dvoje: a) svoje obličje, b) pobojševalnico. Opomnim kratko: „Prijatelj, računati moraš z dejanskimi razmerami. Ako imaš — kakor jaz — zjutraj v šoli čez 80 učencev, popoldne približno toliko in poleg tega še poldnevni pouk, me jako zanima, kako spravljaš v svoje obličje „z zatajevanjem in ljubeznijo“ neredne učence in kako pošiljaš — pokoreč se načelom moderne pedagogike — nepokorneže v pobojševalnico, katerih na Kranjskem skoraj — nimam o.

Če torej govorimo o pokorščini, moramo misliti le na stvari, ki so popolnoma evidentne, obenem pa tudi dosegljive. O evidenci sem govoril že prej. — Ne razumem, čemu govoriš o dosegljivosti, ko je razumljivo, da nedosegljivih stvari ne bomo zahtevali niti od odraslega človeka temmanj od otrok.

Čudim se, da si napisal dva zgleda: o „materi dojlki“ in pa o „otrokih, ki pridejo razgreti k vodi“ — oba sta namreč izbrana jako nesrečno. Le poslušaj! Če so otroci razgreti, pa pridejo k vodi je vzgojevalčeva dolžnost, ne napisati na vodnjak, da bo kaznovan, kdor pije, ampak onemogočiti pitje vsem. Dragi! Meni se vidi ta medicina precej nevarna. Analogno bi lahko rekel po Tvojem receptu: Nad higieničnimi pljuvalniki ni treba opomina, učenec naj se pljuvanje kratkoma malo onemogoči, pa bo mirna Bosna in z njo vred rešena — moderna šolska higiena!?

Posebno Ti ni všeč, da priporočam kot moralno sredstvo tudi obdarovanje. Sicer v tem oziru menda sam nisi prav na trdnem, ker si pristavil svojim besedam v oklepaju „za pridnost“.

Čitaj, kaj pišejo o tej zadevi drugi! V nabožni knjigi duhovnika Seigerschmieda čitam: „Vsak človek ima v sebi nekaj čistilakomnosti, ki ga more, ako se ne omeji, priversti v pogubo; a tudi, ako se prav vodi, voditi do najlepšega življenja, do plemenitega ravnanja. Seveda se mora ta čistilakomnost omejiti in s praviimi sredstvi obrniti na prave namene. Kaj lep pripomoček je pri tem hvala in plačilo staršev. Kakor Bog ne preti samo, ampak tudi plačilo obeta, kakor on ne kaznuje samo, ampak tudi plačuje, tako naj tudi starši delajo pri otrocih. Glejte cvetice! Ona potrebuje dežja, a potrebuje tudi solnce“ itd.

Komensky pravi: „Die beste Form der Disziplin lehrt uns die himmlische Sonne, welche dem, was da wächst 1. jederzeit Licht und Wärme 2. öfter Regen und Wind und 3. selten Blitze und Donner spendet, obwohl auch dieses zum Nutzen derselben.“

Na drugem mestu pa uči: „In gleicher Weise wird auch derjenige, welcher mit der Jugend zum Fischfang der Tugenden sich rüstet, dieselben einerseits durch Strenge zu Furcht und demütigen Gehorsam herabdrücken, anderseits aber auch wieder durch Leutseligkeit zur Liebe und heitern Munterkeit erheben müssen. Glückliche sind die Meister, die beides vereinigen! Glückliche eine Jugend, die ihnen anvertraut ist.“

V knjigi istega slavnega pedagoga čitam: „Eine strenge Zucht ist in der Jugend, besonders in der Kindheit unbedingt notwendig, um das Kind an den sittlichen Gehorsam zu gewöhnen. Eine Erziehung à la Bausseaus „Emil“ paßt nicht einmal für Prinzen.“

Dragi tovariš! Upam, da sem ti pojasnil v glavnih besedah svoje mnenje. Svetoval bi Ti še, da prečitaš „Novi šolski in učni red“. Na str. 68. je govor o šolski disciplini. Prelitaj še nadaljnjih pet strani in prepričaj se boš, da zastopam v svojem referatu pod d a n i m i

Dalje v prilogi.